

راهبرد های مقابله با طرح خاورمیانه بزرگ

استاد راهنما : سردار سرتیپ پاسدار حسین سلامی
دکترحشمت زاده ، دکترمطهرنیا، دکترتائب، سردار محرابی
دانشجویان : سرتیپ ناصر حسینی، سرتیپ اسماعیل
تنها، سرتیپ محمدرضا دوست محمدی، سرتیپ
محمد نعمتی، سرتیپ علی ابوالحسنی، سرهنگ منصور
بوستانی

• بیان مسأله

منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا به دلیل اهمیت ژئوپلیتیکی، ژئواستراتژیکی، ژئواکونومیکی، ژئوکالچری همواره مورد توجه بازیگران اصلی صحنه بین المللی بوده است. این توجه در عصر جدید نظام بین المللی به ویژه با فروپاشی نظام دوقطبی دوچندان گردیده و متعاقب بروز حادثه ۱۱ سپتامبر و تحت تأثیر نگرشهای ایدئولوژیک نئومحافظه کاران هیأت حاکمه آمریکا به نقطه شروع عملی و علنی سیاست یکجانبه گرایانه آمریکا در نظام بین الملل تبدیل شده است. آمریکا با توجه به خلاء قدرت بوجود آمده در منطقه، با ارائه طرح خاورمیانه بزرگ قصد دارد تا هژمونی خود را کامل نماید. آمریکا به عنوان هژمون جهانی درصدد است تا از طریق به کارگیری دیپلماسی قهرآمیز، جمهوری اسلامی ایران را در چارچوب ساختارها و نهادهای بین المللی ملزم به پذیرش هنجارهای هژمونیک کرده و ایران را از دستیابی به قدرت منطقه ای بازدارد، بنابراین با توجه به سابقه تاریخی (استعماری) طراحان طرح خاورمیانه بزرگ و باعنایت به ماهیت نظام جمهوری اسلامی ایران در نفی سلطه بیگانگان، آرمانها و منافع امنیت ملی و جهت گیری سیاست خارجی

مستقل، موقعیت جغرافیایی ممتاز و اثرگذار در منطقه و جهان و جایگاه ایران در سند چشم انداز ۲۰ ساله به نظر می رسد که این طرح جمهوری اسلامی ایران را در دستیابی به اهداف ملی، حفظ آرمانها و منافع ملی دچار چالش نماید.

• سوالات پژوهش

- حوزه جغرافیایی تاثیر این طرح کجاست؟
- بازیگران اصلی و تاثیر گذار در این طرح کدامند؟
- نیات واقعی آمریکا از طرح خاورمیانه بزرگ چیست؟
- آثار ژئوپلیتیکی، ژئواستراتژیکی، ژئوکالچری و ژئواکونومیکی این طرح بر ایران و منطقه چه می باشد؟
- این طرح کشور را با چه چالشهایی در حاکمیت ملی و حوزه نفوذ و منافع امنیت ملی مواجه خواهد ساخت؟
- آثار سوء این طرح بر آرمانها، منافع و اهداف ملی جمهوری اسلامی ایران چیست؟
- راهبرد جمهوری اسلامی ایران در قبال طرح خاورمیانه بزرگ چیست؟

• اهداف پژوهش

- پی بردن به ماهیت طرح خاورمیانه بزرگ، بازیگران، نیات و پیامدهای آن
- شناخت راهبرد به منظور دستیابی به عوامل کلیدی تدوین راهبرد
- یافتن چالشهای راهبرد جمهوری اسلامی ایران
- تدوین راهبرد جمهوری اسلامی ایران

• روش پژوهش

روش تحقیق توصیفی میدانی است.

• محیط پژوهش

محیط مطالعه کشورها، سازمانها و نهادهای مرتبط با طرح می باشند. اما به دلیل عدم امکان حضور در کشورها، مطالعه در سازمانها و مراکز مطالعاتی و دانشگاهی داخل کشور انجام شده است.

• جامعه آماری

جامعه آماری در این مطالعه نخبگان، متخصصان و استادان دانشگاه در رشته های مربوط و مسئولین سیاسی، امنیتی و نظامی در ارگانهای مختلف نظام بوده اند که آمار آن ها ۵۰۰ نفر و روش نمونه گیری تصادفی می باشد. (حجم نمونه برای هر گروه ۳۵ نفر و جمعا هر ۴ گروه ۱۴۰ نفر می باشد).

• روش گردآوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای- اسنادی و میدانی، و برای تدوین راهبرد از تکنیکها پرسشنامه تحلیل محتوا و دلفی استفاده شده است.

• روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات توصیفی می باشد.

• نتیجه گیری

طرح خاورمیانه بزرگ طرحی است که آمریکایی ها برای ایجاد تغییرات بنیادین و تامین اهداف و منافع خود در منطقه ارائه نموده اند. اصلی ترین و منحصر به فردترین ویژگی این طرح تاکید بر ایجاد تغییرات در منطقه از طریق قدرت نرم افزاری و در صورت ایجاب منافع، استفاده از قدرت نظامی برای تحقق اهداف سیاسی می باشد.

حاصل مطالعات انجام شده، بیانگر این واقعیت است که به دلیل عدم شناخت طراحان طرح از روحیه سلطه ناپذیری ملت‌های مسلمان منطقه- که ناشی از باورهای دینی آنها است- موانعی جدی در مقابل تحقق طرح خاورمیانه بزرگ وجود دارد که این طرح را با شکست مواجه ساخته است. آنچه در مرحله کنونی از اهمیت ویژه ای برخوردار است، اتخاذ رویکردی اقتضایی در راستای بهره برداری از فرصتهای ایجاد شده برای جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه پس از صدام و طالبان است.

طرح خاورمیانه بزرگ تابع شرایط منطقه است و چنانچه جمهوری اسلامی ایران با بهره گیری از قدرت نفوذ و بازیگری خود در منطقه از فرصتهای ایجاد شده در اثر بیداری مردم مسلمان منطقه به نحو مطلوب بهره برداری نماید، قادر خواهد بود شرایط منطقه را به نفع خود تغییر دهد و اراده خویش را برروند اجرای این طرح تحمیل نماید.

بزرگ‌ترین چالش امریکا در مقابل طرح خاورمیانه بزرگ، ارائه الگویی کارآمد از مردم سالاری دینی در اداره کشور با عنایت به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران است که مانع از جلوه دادن ایران به عنوان تهدیدی علیه کشورهای منطقه می‌شود و امریکا را در تحقق اهداف طرح، منزوی می‌کند. در چنین شرایطی، ادامه تلاشهای جمهوری اسلامی ایران در جهت ارتقای مؤلفه‌های قدرت ملی، به منظور نیل به قدرت برتر منطقه‌ای، تقویت وحدت ملی، گسترش همکاریهای منطقه‌ای و ایجاد اتحاد با کشورهای مسلمان از راهبردهای جمهوری اسلامی ایران است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی